

10. Рекомендація МОП № 184 щодо надомної праці 1996 р. // Конвенції та рекомендації, ухвалені Міжнародною організацією праці (1965–1999 рр.) : у 2 т. – Женева : Міжнародне бюро праці, 1999 – Т. II. – 1999. – с. 1481–1486.

Бабецька І.Я.,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри цивільного права та процесу

юридичного факультету

Івано-Франківського університету права

імені Короля Данила Галицького

(м. Івано-Франківськ, Україна)

КАТЕГОРІЯ ПУБЛІЧНОГО ІНТЕРЕСУ У ПРИВАТНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИНАХ

У науці приватного права досить цікавим є питання щодо поняття та змісту категорії «публічний інтерес». Вченими приділялася увага проблемі категорії інтересу, однак публічний інтерес як правове явище знову приверне до себе увагу вчених. Поняття публічного інтересу, як взагалі будь-яке правове явище, існує не окремо, а у зв'язку з іншими правовими поняттями. Взаємозв'язок приватного з публічним інтересом виявляється в тому, що саме в результаті здійснення відповідних, встановлених законодавством дій, можлива реалізація публічного інтересу в суспільстві. Тобто дії учасників цивільних правовідносин певною мірою можуть бути спрямовані на виконання не тільки приватного, але й публічного інтересу в цілому.

Враховуючи зазначене, метою вказаного дослідження є аналіз категорії публічного інтересу у приватно-правових відносинах та дослідити зв'язок між діями учасників приватних правовідносин та публічним інтересом, а також поєднання категорій приватного та публічного інтересу.

Особливої актуальності набувають дослідження публічного та приватного права як двох рівнозначних і однаково важливих складових частин національного права України. Разом з тим, запозичення в категоріальний апарат адміністративного права України термінології, яка є притаманною правничим наукам країн Європейського Союзу, повинно відбуватись поступово з урахуванням, по-перше, рівня вітчизняної юри-

дичної науки, який існує на даний момент (категоріальний апарат, позиції різних наукових шкіл з права, тощо), по-друге, рівня загальної та правової культури населення нашої країни, і, по-третє, національних традицій, які виступають додатковими регуляторами суспільних відносин в державі. Ігнорування цих простих на перший погляд вимог, призводить до того, що юридична наука починає втрачати свою цілісність і стійкість. З єдиної і монолітної системи знань юридична наука починає перетворюватися в окремі острівці знань інформативного характеру, які позбавлені прогностичної функції. Неконтрольований та неаргументований процес запозичення у національну юридичну науку термінології інших правових систем руйнує вітчизняну юридичну науку [1].

Теорія інтересів торкається лише найбільш загальних аспектів розмежування публічного (адміністративного) та приватного (цивільного) права. Вона не забезпечує скільки-небудь повного і чіткого розмежування цих правових утворень, тому що більшість правових норм одночасно забезпечує як публічні, так і приватні інтереси [2].

Цивільне право право формує, висловлює і забезпечує як приватні так і публічні інтереси, але у першу чергу покликано охороняти та захищати приватні інтереси. У системі цивільно-правового регулювання перевага віддається формуванню і реалізації приватним інтересам, однак дуже часто просто неможливо відділити публічно-правові і приватно-правові інтереси, які передбачаються нормами цивільного права.

Соціальний механізм формування та реалізації державного управління може бути представленим спільною низкою взаємопов'язаних суспільних явищ, що опосередковані державою як суб'єктом управління: потреби - інтереси - мета - рішення - дії - результати [2].

Цікавою видається думка науковців інституту публічного права, за яким «якщо в державі має перевагу державний інтерес перед правами, свободами та законними інтересами людини і громадянина, то це тоталітарна держава. Якщо в державі законний приватний інтерес має перевагу над публічним (державним), то в своїй основі ця держава є демократичною, правовою» [3].

Для того, щоб інтереси держави і особистості знаходились у взаємному балансі, необхідно керуватися принципом взаємодії відповідальності держави і особистості. При цьому порядок реалізації інтересів визначається правовими нормами, що обмежують сферу взаємного невтручання, що визначають міру свободи особистості в державі та повноваження держави щодо проникнення у сферу приватних інтересів [2].

Публічні інтереси повинні відображати принципи державної політики та які покладені в основу державного інтересу, що відображено державних програмних документах.

Поняття «публічний інтерес» є поняттям родовим, яке містить у собі й інші категорії [4, с.61]. До публічних інтересів можна віднести національний, державний, суспільний, регіональний, (муніципальний) і деякі інші інтереси. Але існує радикально протилежна позиція, що держава не повинна мати «власні» інтереси – вони всі мають бути інтересами суспільства. Іншими словами «державний інтерес немає самостійного значення – це той самий публічний інтерес, спрямований на забезпечення в суспільних інтересах державних функцій, що реалізуються» [5, с.50].

Публічний інтерес можна визначити як певну сукупність приватних інтересів. Відповідно немає значення, яку кількість осіб захищає суб'єкт публічного управління, – головне, щоб він діяв відповідно до принципу законності та не відстоював приватних особистих (третіх пов'язаних з ним осіб) і корпоративних інтересів. На думку Р. Мельника, публічний інтерес становить категорію, яка виходить за межі особистості, перебуваючи на рівні суспільного інтересу. Основою публічного інтересу є об'єктивний інтерес усього суспільства [6].

Традиційно, під приватним у праві розуміється сукупність норм, що регулюють майнові й немайнові суспільні відносини з індивідуальним або груповим (недержавним) інтересом окремих фізичних та юридичних осіб, а також відносини, у яких держава виступає не як носій публічної влади, а як суб'єкт цивільних правовідносин, де особи є рівними у своїх правах, а їх інтереси здійснюються та охороняються виключно за власною ініціативою. Але при цьому, наголошуємо, інтерес – це настільки всеосяжна й універсальна категорія, що можна сміливо стверджувати про наявність як мінімум чотирьох суб'єктів інтересів: особа, група, держава, суспільство. А отже, ми можемо говорити про індивідуальні, групові, державні та суспільні інтереси. І всі вони можуть бути і публічними, і приватними [7].

Цивільно-правова наука та цивільне законодавство передбачає категорію інтересу. Зокрема ст. 15 ЦК України закріплює право кожної особи на захист свого цивільного права та інтересу у разі його порушення, невизнання або оспорювання. Також нормами цивільного права передбачено категорію інтересу ст.ст. 41, 44, 48, 54, 56, 64, 67, 69, 72, 78, 92, 103, 119, 203, 221, 224, 228, 237, 238, 277, 308, 319, 326, 376, 400 ЦК України.

Контекст згадування в тексті ЦК про інтерес або про певну юридичну можливість учасника цивільних відносин або як про об'єкт правового захисту, фактично нівелював філософське уявлення про інтерес, як ту правову категорію, на якій, за відомими словами древньоримського правника Ульпініана, ґрунтувався сам поділ права на приватне та публічне. Фактично, поняття інтересу в положеннях ЦК тлумачиться в своєрідному вузькому та прагматичному значенні та набуло рис квазісуб'єктного права. Тобто інтерес може бути витлумачений як певна юридична можливість учасника цивільних відносин здійснювати обрану поведінку, цей інтерес, до того ж, може бути захищений у разі його порушення чи іншого посягання на нього [8].

Разом із цим ґрунтовно акцентується увага на тому, що держава повинна обмежувати своє втручання у сферу публічних інтересів. Визначення цієї межі є досить важливим з точки зору балансу публічних і приватних інтересів, співвідношення держави і громадянського суспільства. В монографії обґрунтовується, що конституційно закріплений публічний інтерес є критерієм визначення ефективності і правомірності функціонування державних структур, органів місцевого самоврядування, суспільних формувань, посадових осіб. Підтримання публічного інтересу спрямоване на забезпечення непорушності конституційного ладу України, прав та свобод людини і громадянина, національної безпеки країни, стабільного функціонування державних інституцій в режимі законності [9].

Взявши на озброєння один із міфів, який є розповсюдженим в правничих школах країн Європейського Союзу, наші науковці намагаються відмежуватись від поняття «державний інтерес», замінивши його не чітким за змістом поняттям «публічний інтерес». Зміст такого міфу полягає у наступному: «Державних інтересів не існує, є лише загальнонаціональні інтереси. Державні інтереси були видумані тоталітарними режимами для виправдання своїх злочинних дій»[7].

Варто зазначити, що у сфері приватного права відбиття публічних інтересів має гарантувати права й законні інтереси громадян і юридичних осіб, що досягається завдяки наявності в цивільному законодавстві низки інститутів публічного характеру [10, с. 7].

На думку науковців, публічний інтерес складається з інтересів держави, її органів і посадових осіб, а також інтересів суспільства, тоді як приватний інтерес це завжди інтереси окремих осіб (А. А. Нечай); публічний інтерес – це визнаний державою і забезпечений правом інтерес соціальної спільноти, задоволення якого є умовою та гарантією її існування і розвитку (Н. Ю. Пришва); публічним є все, що стосується благ та інте-

ресів спільноти, а приватним – усе, що стосується благ та інтересів кожного з її учасників (А. С. Рабинович) [11].

Методологічно не вірним є використання лише терміну «публічний інтерес», який одночасно характеризує і державні інтереси, і громадські інтереси.

Таким чином, інтереси суб'єктів правовідносин можна поділити на три види: 1) інтереси окремої особи чи невеликої групи осіб, які визнаються і захищаються державою (матеріальний достаток, гідно оплачувана робота і ін.); 2) інтереси суспільства, які визнаються більшою частиною суспільства і забезпечуються державою (зниження рівня криміногенної обстановки шляхом забезпечення громадського порядку, захист здоров'я і життя людей через ліквідацію наслідків аварій, катастроф і ін.); 3) інтереси держави, які визнаються всім суспільством і які є важливими для нормального функціонування держави як політико-територіальної організації суспільства (збереження державного режиму та форми правління в країні шляхом захисту конституційного ладу, суверенітету, територіальної цілісності і недоторканості України, тощо).

Інтереси окремої особи можуть суперечити інтересам суспільства чи держави, але їх реалізація не повинна входити в супереч встановленим вимогам законодавства [1]. Наприклад, ст. 203 ЦК України вказує, що зміст правочинів, що укладаються, не може суперечити інтересам держави і суспільства.

Галуцько В.В. [12, с. 178] вказує, що публічний інтерес – це важливі для значної кількості фізичних і юридичних осіб потреби, які відповідно до законодавчо встановленої компетенції забезпечуються суб'єктами публічної адміністрації.

Висновки.

Враховуючи те, що теорія поділу права на публічне і приватне право допомагає сьогодні визначити роль держави як публічної інституції в житті суспільства, також встановлює чіткі межі втручання держави у всі сфери суспільного життя. Однак, зазначимо, що категорія «публічного інтересу» характеризує державні, суспільні, громадські та особисті інтереси як загальне та спеціальне. Можна припустити, що суть державних чи суспільних інтересів набувають змісту в якості сукупності приватних інтересів. Саме тому баланс у співвідношенні приватних та публічних інтересів у приватному праві, забезпечить збалансований суспільний розвиток, спрямовані на забезпечення охорони та захист інтересів кожної особистості зокрема.

Список використаних джерел

1. Миколенко О. І. Публічний і приватний інтерес в адміністративному праві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/9189/1/100-104.pdf>
2. Калюжний Р. Публічний інтерес у адміністративному праві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/26547/1>
3. Публічна адміністрація і публічний інтерес [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sipl.com.ua/?p=1417>
4. Тихомиров, Ю. А. Публичное право / Ю. А. Тихомиров. – М. : НОРМА, 1995. – 680 с.
5. Полянский В. В. Публичные и частные интересы в конституционном праве : проблемы и гармонизация / В. В. Полянский // Интерес в публичном и частном праве : сб. ст. – М., 2002. – С. 48–53.
6. Загальне адміністративне право / за ред. Р.С. Мельника. – К.: Ваіте, 2014. – С. 38.
7. Венедіктова І. В. Публічні інтереси в цивільному праві [Електронний ресурс] / І. В. Венедіктова // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Право. - 2013. - № 1082, вип. 16. - С. 97-100. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIPR_2013_1082_16_25
8. Публічні інтереси – це офіційно визнані інтереси, які підтримуються і захищаються державою [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ebooktime.net/book_241_glava_89_%D0%9F%D1%83%D0%B1%D0%BB%D1%96%D1%87%D0%BD%D1%96_%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B5%EF%BF%BD.html
9. Первомайський О. Поняття інтересу в цивільному праві та законодавстві [Електронний ресурс] / О. Первомайський // Юридична Україна. - 2014. - № 11. - С. 53-57. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urykr_2014_11_10
10. Тихомиров, Ю. А. Интерес в публичном и частном праве : согласование и противоборство / Ю. А. Тихомиров // Интерес в публичном и частном праве : сб. ст. – М., 2002. С. 4–11.
11. Миколенко О. І. Публічний і приватний інтерес в адміністративному праві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/9189/1/100-104.pdf>

12. Калюжний Р. Публічний інтерес у адміністративному праві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/26547/1>

Кулак Н.В.,

к.н.д.у., доцент кафедри господарського права

факультету підприємництва та права

Київський національний університет

технологій та дизайну

(м. Київ, Україна)

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНТЕГРОВАНИХ СТРУКТУР БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Формування інтегрованих структур в розвинутих країнах світу починається із 70-х років XIX століття після вступу капіталізму в стадію імперіалізму і найбільш активізувалися під час глобалізації світової економіки (наприкінці XX-початку XXI століть), коли інтенсивний розвиток НТП призвів до розподілу праці та поглиблення конкурентної боротьби між суб'єктами господарювання [1]. У цій боротьбі, як правило, дрібні підприємства й компанії, що через брак достатньої кількості ресурсів, незначні обсяги виробництва й реалізації продукції тощо не мали можливості застосовувати різноманітні маркетингові стратегії, банкрутували і тим чи іншим шляхом переходили у власність або під управління великих корпорацій. Останні, використовуючи спеціальні управлінські комплекси, поглинали інші підприємства, набували монопольного стану на певних ринках і отримували надприбутки [2].

Результатом вищезазначених процесів є поява різноманітних форм організації господарської діяльності. Процеси укрупнення виробництва, які супроводжувалися інтеграцією різних підприємств у єдину корпоративну структуру, були обумовлені тим, що підприємство, яке має закінчений виробничий цикл, включаючи етап реалізації, має економічні переваги, та отримує стабільні прибутки.

Інтегрування відбувалося шляхом вертикальної і горизонтальної консолідації капіталів, що призвело до утворення великої кількості варіантів побудови інтегрованих корпоративних структур (ІКС).